

Күски күндерде — арбынду иш!

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1983

ОКТЯБРЬ

10 №

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын
пропаганда ла агитация бөлүги

10 №
октябрь
1983 j.

АЛТАЙДЫН БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫН
ТУУЛУ АЛТАЙДАГЫ БӨЛҮГИ

БАЖАЛЫКТАР

Агитатордын сөзи	3
Улу Октябрь көргүскөн жолло	7
Коллективте интернационализмге ле патриотизмге тазыктырары	16
СССР-дин Государственный гербы	19
Мылтык-жепселле садыжарынын учуры	30
«Атлантический биригүге» жарамзыйт	34

СОДЕРЖАНИЕ

Слово агитатора	3
По пути, указанному Октябрем	7
Интернациональное и патриотическое воспитание в коллективе	16
Государственный герб СССР	19
Значение продажи оружия в стратегии империализма	30
В угоду «Атлантической солидарности»	34

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 13. 10. 1983. АН 09622 Формат 60X84 1/16.
Усл. п. л. 2,09. Уч-изд. л. 1,56. Тираж 540 экз. Заказ № 3909.
Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства,
6597000. г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская
типография, пр. Коммунистический, 27.

ИЮНЬ АЙДАГЫ ПЛЕНУМНЫН ЈӨПТӨРИН ЈУРУМДЕ БУДУРЕРИ УЧУН

АГИТАТОРДЫН СӨЗИ

КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 ј.) Пленумынын јөптөри бистинг де ороондо, анайда ок гран ары јанында эл-јоннын ајарузында. Пленум партиянын ижинде јаан учурлу суракты — албаты-калыктын ортодо идеологический ле јартамал-политический ишти мынан ары там јарандыраарын көргөн.

Пленумда партиянын Төс Комитединин Политбюрозынын члени, Төс Комитеттин качызы нөкөр К. У. Черненко эткен доклад, ол доклад аайынча јарадылган јөп, Пленумда КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөк. Ю. В. Андропов айткан куучын эмди бастыра партийный организациялардын ижине төс ууламјы берди.

Нөк. Ю. В. Андропов бойынын куучынында идеологический ишти партия бүдүрип турган јаан задачалардын кемине јетире бийиктедер задача тургускан.

Партийный организациялар өткүрип турган идеологический ле јартамал-политический иште јаан једимдер бар. Је оныла коштой бу иш бүгүнгү күндеги задачалардын некелтелерин јеткилдебей турганын Пленум темдектеген. Онын учун идейно-таскамал ла јартамал ишти, партийный пропаганданы чокым исторический айалгала, партия ла совет албаты бүдүрип турган задачаларла колбулу өткүрери керектү боло берди.

Бүгүнгү исторический айалга кандый? Эмдиги өйдө идеологический иш өткүреринде кандый аңылулар бар?

Баштапкызында, бистинг партия ла совет албаты бүдүрип турган задачалар јаанаган. Совет улус улу јаан керектер эдип јат.

Экинчизинде, совет улустын бичик билер кеми бийиктеген, духовный некелтелери јаанаган.

Учинчизинде, бүгүнгү күнде идеологический ишти катулана берген телекейлик айалгада, империализм СССР-ге ле социализмнин өскө дө ороондорына удурлаштыра «психологический јуу» баштаган өйдө өткүрери аңылу задача.

лар тургусты. «Классовый өштү социализмди жоголтор амадулу» деп Пленумда айдылган.

Мындый айалгаларда бастыра идеологический, жартамал-политический ишти жаңырта төзөөри, агитаторлор, политинформаторлор, пропагандисттер албаты-жон ортодо иштейтен жаңы эп-сүме ле эп-арга табары керектү.

Агитатор ло пропагандист... Анайда адалган улустын ижи бистин партиябыстын өткөн героический жолында эдилген ат-нерелү керектерле колбулу. Коммунистический партиянын агитаторынын от-жалбышту сөзи бистин ороонун ишмекчилерин ле крестьяндарын Октябрьдагы революцияга көдүргөн, гражданский жуунын жылдарында ичбойындагы контрреволюцияла, өскө ороондордон жуулап келген олжочыларга удурлаштыра, Ада-Төрөл учун Улу жууда немецкий фашизмге удурлаштыра ат-нерелү тартыжуга көдүргөн.

Агитатордын курч ла өдүмдү сөстөри заводтордын ла фабрикалардын цехтеринде, жаландагы одуларда, мал өскүргөн фермаларда, малчылардын ыраак турлуларында улусты жууйт, жаңы једимдерге оморкодып көдүрөт. Агитатор — партиянын сөзин, онын пландарын ла амадуларын албаты-калыкка јетирип, јартап айдып берип турган улус. Бүгүнгү жүрүм агитаторды идейно-јартамал иште баштаачы јерге тургусты.

Бистин областьта идеологический иште көп улус туружып јат. Ишкүчиле јаткандардын коллективтеринде алты мунга шыдар активисттер политический агитация өткүрип, идейно-таскамал иште туружып јадылар. Олордын ортодо эн ле көп тоолузы — агитаторлор. Предприятиелерде, колхозтордо ло совхозтордо, учреждениелерде ле организацияларда 2800-тен ажыра кижии кожо иштеп турган нөкөрлөринин алдына куучын өткүрип туру.

Агитаторды партиянын политический жуучылы деп тегин адаган эмес. Агитатордон, чындап та, эрчимдү ле турумкай иш керек. Ненин учун дезе, ол бойынын өдүни ле курч сөстөриле улусты эрчимдү ишке, жаңы једимдерге, партия тургускан задачаларды бүдүрерине көдүрер учурлу. Шак ла андый агитатор-наставник деп, Кан-Оозы аймакта XXI партсъездтин адыла адалган колхозтын койчызын Социалистический Иштин Геройы Тоедов Јелмекти, Көксуу-Оозы аймакта «Абайдагы» совхозтын ан өскүрөөчизин Социали-

стический Иштин Геройы Петр Фатеевич Поповты адаарга јараар. Олор айткан өдүмдү сөзиле, акту бойынын јозогыла улусты чоком керектер эдерине, јаан једимдерге једип аларына, јакшы кылык-јанду болорына оморкодып јадылар.

Партийный организациялар агитаторлорго ајару эдип, олордын ижин билгир башкарып, олорго күнүн сайын болушып турган коллективтерде агитаторлор он биринчи бешјылдыктын јакылталары аайынча тургузылган јаан задачаларды бүдүреринде парторганизациялардын быжу болушчылары болуп турулар. Майма аймакта «Қарымдагы» совхозто јирмеден ажыра агитатор бар. Хозяйствонын мал өскүрер фермазында политический агитацияны беш кижилү идеологический звено өткүрет. Звеноны баш зоотехник нөк. В. З. Стяжкин башкарып туру.

Идеологический звенонын члендери фермада бригаданын подрядыла иштеерине јөмөлтө эткен. Ферма наряд јок системала үчинчи јыл иштеп јат. Јаңы эп-сүмеле иштегени фермада иштин дисциплиназын тыгытты, иштин арбынын бийиктетти, чындыйын јарандырды. Мал өскүреечилер солынбай иштеп, јакшы једимдерге једип турулар. 4 сентябрда ферма государственного сүт табыштырар тогусайлык јакылтаны бүдүрди. Улус јакшы иштеп, бийик једимдерге једип алганында агитаторлордын јаан јөмөлтөзи бар. Олор политический агитацияны улустын јилбүлери ле некелтелери, коллективтеги ајалга аайынча өткүрип јадылар.

Областын колхозторында ла совхозторында агитаторлорго анчада ла јаан ишти быјыл күннин аайы коомой ајалгада малга азырал белетеген өйдө өткүрерге келишти. Идеологический звенолордо алты јүстен ажыра агитаторлор иштеген.

Быјыл јайгыда малга азырал белетеер иште Майма аймакта ченемел көргүзер «Чуйское» деп хозяйствонын звенолары ла бригадалары јакшы иштейле, өлөң эдер планы областьта элден озо бүдүрдилер. Азырал белетееринде анайда ок Майма аймакта «Қарымдагы», Шебалин аймакта «Эликманардагы», Көксуу-Оозы аймакта «Көксуудагы» совхозтор јакшы једимдерге једип алгандар. Мында агитаторлордын, идеологический звенолордын өткүрген јаан ижинин јөмөлтөзи база бар. Шак ла олор азырал белетеечилер ортодо социалистический мөрөйди элбедип, улусты эрчимдү ле једимдү иштеерине оморкоттылар.

Агитатордын эл-јон ортодо тоомјызы бийик болоры, онын айткан сөстөри кажы ла кижиге једери, улусла куучындажып билери агитатордын бойынын идейный кеми бийик, билгири тын болгонынан камаанду. Мында агитатор кижиге бойы јозокту иштеп турганы, јакшы кылык-јанду болгоны база јаан учурлу.

Калганчы өйдө агитаторлорло иштеери база јаранды. Эл-јон ортодо политический агитация өткүреринде бичикчи, политический билгири тын, тоомјылу улус туружып јат. Олордын көп нургуны иштин озочылдары.

Је оныла коштой агитационно-јартамал иш өткүреринде једикпес-тутактар барын база темдектеер керек. Кезик коллективтерде бу иштин өдүп турган кеми эмдиги өйдиге не келтелерин јеткилдебей туру. Горно-Алтайскта абра-чанап эдер заводто агитаторлор јангыс ла списокто бар. Беседалар өтпөй јат. Заводтогы партийный организациянын бюросы агитаторлорды иштин арбынын бийиктедери, продукциянын чыгдынын јарандылары учун тартыжуга ууландырбаган. Ол једикпестерди партиянын горкомынын бу јуукта өткөн пленумы темдектеген.

Јайгыда общественный малга азырал белетеп турган өйдө «Ийиндеги», «Барагаштагы», «Қайтанактагы» совхозтордо ло өскө дө кезик хозяйстволордо идеологический звенолор иштебеген. Шак ла ол хозяйстволордо мөрөй уян төзөлгөн, озочылдардын ченемели таркабайт. Олордо агитаторлордын өдүм сөстөри керектү.

Идеологический, јартамал-политический ишке, агитаторлордын, политинформаторлордын, пропагандисттердин ижине не келтелер тыгып јат. Ол керегинде партиянын Төс Комитединин июнь айдагы Пленумында айдылган. Идеологический ишти эmdi партия баштаачы јерге тургузып јат. Бу ишти ишкүчиле јаткандардын коллективтери бүдүрип турган задачаларла колбулу өткүрери, албаты-хозяйственный ла социально-политический задачаларла, јылдык ла бешјылдык пландарды ла молјуларды бүдүрериле колбоштылары — бүгүнгү күнде идеологический ишчилердин, ол тоодо агитаторлордын эдетен керектери.

УЛУ ОКТЯБРЬ КӨРГҮСКЕН ЈОЛЛО

(Улу Октябрьский социалистический революциянын 66-чы жылдыгына)

Быјыл совет албаты, бастыра прогрессивный кижилик Улу Октябрьский социалистический революциянын 66-чы жылдыгын темдектеер.

1917 жылда 7 ноябрьда — качаннын качанга ундылбас күнде — Россиянын ишмекчи классы, ишкүчиле јаткан крестьяндарла кожо, В. И. Ленинге ле онын төзөгөн Коммунистический партияга башкартып, XX јүсјылдыкта эн јаан учурлу керек болгон улу пролетарский революция эде-ле, јенип чыккан. Ол јенү јаңы исторический өй — телекейди революционный жаңыртатан, социализмди ле коммунизмди төзөп бүдүретен јол ачкан.

Улу Октябрьдын јенүзи көп чактардын туркунына ишкүчиле јаткан улусты базынган ла күчин јиген јаңды јоголткон, планетанын алтынчы үлүзинде буржуазия бийлеген јаңды антарган, анайда капитализм бастыра телекейди бийлегенин јемиреле, телекейде ишмекчилердин ле крестьяндардын баштапкы государствозын төзөгөн. Ол керегинде былтыр декабрь айда өткөн торжественный јуунда КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Ю. В. Андропов эткен докладта «ССР Союзы төзөлгөни — Улу Октябрьский социалистический революциянын јенүзинин шылтуунда једип алган исторический учурлу једим болуп јат» деп айдылды.

Россияда социалистический революция јенгени ишмекчи классты эмдиги өйдин төс јерине тургускан. Онын јозогы эмдиги телекейлик коммунистический движение төзөлип тыңгырына јөмөлтө эткен.

Шак ла Октябрьдын јенүзине телекейдин албатылары амыр-энчү, социальный өзүм учун тартыжуда јөмөнөт.

Эмдиги өйдө Октябрьдагы революциянын төс учурлу једими — СССР-де тын өзүмдү социалистический общество төзөлгөни, социализмнин телекейлик системазы төзөлөлө тыңгыганы, бистин планетанын кезик ороондоры социализмнин јолына турганы.

Јаңы обществодо баштаачы јерге историяда баштапкы катап ишкүчиле јаткан кижиге, кижиге ырысту болорына. Бистин ороондо социализм төзөлип, алтан алты јылдын туркунына өткөн јол капитализмдеги жүрүмнөң социализмдеги жүрүмчик јок артыкту болгонын көргүсти. Јөөжөнү туш улус ээленетен, кижиге кижинин күчин јийтен обществонын түбек-шыразы социализмде јок болгонын бистин орооннын жүрүми керелейт. Бистин обществодо, буржуазия бийлеген обществого көрө, кызалантар, улус иш јок баскан ой болбой јат.

Социализм капитализмнен артыкту болгонын экономический өзүмнүн тебүлеринде ле јаан учурлу промышленный продукцияны эдип чыгарарында једимдер көргүсти. Социализмнүн экономиказы ондор јылдардын туркунына токтоду јектөн өзүп туру. Советский Союз јаан учурлу көп продукцияларды эдип чыгарары јанынан телекейде баштапкы јерде барып јат. Капитализмди продукциянын чындыгы ла общественный иштин арбыны јанынан артыктаары аайынча В. И. Ленин тургускан задачаны јенүлү бүдүргөдүй аргалар социализмде јеткил.

Октябрьдын јозогы, Советский Союзтын јенүлери кижиликтин өзүмине тың камаанын јетирип јат. Шак ла онын учун кижилик бойынын агару амадуларын социализмле колбоштырып туру.

Јаңжыкканы аайынча Улу Октябрьдын кажы ла јылдыгы жаңыс ла јаан байрам эмес, је анайда ок өткөн ойдө эткен керектерди шүөп көрөтөн лө келер ойдө бүдүрөтөн жаңы задачалар тургузатан күн болуп јат.

Андый шүөлтөлдөрдө Улу Октябрьский социалистический революциянын баштапкы јылдыгына учурлалган докладында В. И. Ленин айткан: «Революциянын јылдыгын темдектеп турган күнде биске өткөн јолысты шүөп көрөр керек».

Улу Лениннин ол јакарузы аайынча Совет јаңын јылдарынын туркунына совет албатылардын карындаштык билезинде Горно-Алтайский автономный область өткөн јолды шүөп көрөли.

Туулу Алтайдын социально-экономический, общественно-политический ле культурный жүрүминде болгон жаңыртулар ла кубулталар, орооннын өскө дө национальный райондорында чылап ок, Октябрьдын јенүзиле, В. И. Лениннин ады-јолыла колбулу.

Совет төрөлистин бастыра албатыларынын кысканбай берген болужын тузаланып, бистин областьтын ишкүчиле жаткандары, партийный организация башкарганыла жаңы промышленность тзөп алганы ишмекчи класстын национальный кадрларын белетеер арга берди. Туулу Алтайдын ар-бүткендеги байлык-жөөжөзин табып тузаланары жанынан элбек иш өтти.

Бүгүңги күнде областьта темирден эдимдер эдер, агаш белетеер, агаштан продукция эдер предприятиелер, жеңил ле аш-курсактын промышленнозынын, анайда ок строительный материалдардын предприятиелери иштеп турулар. Олор ороонго өңдү темирлер, агаш, мебель, гардинный тюль, бөстөр, өдүктер, эдүлү кийим, электросамоварлар, эттен ле сүттен эткен ле өскө дө көп продукция берип турулар.

Капитальный строителство до једимдер јакшы. Калганчы јылдарда электричествонын 1200 километр линиялары өткүрилди. Областьтын төс города — Горно-Алтайск, тогус аймактын алтузы государствонин энергосистемазына колболды. Эмди Јыландунин үсти јанында Кадын сууда ГЭС тудары башталды. Оны ээчиде Кадында база бир канча ГЭС-тер тудулары темдектелген. Кадын суунын ийдези сүреен тын деп специалисттер чотоп турулар.

Улу Октябрь, социализм, колхоз јүрүми алтай јуртты танытпас эдип кубулткан. Көчкүн 22 мунг алтай өрөкөлөрдинг ордына эмди Туулу Алтайда алтанга шыдар јаан колхозтор ло совхозтор тзөлдди. Олор јап-јаңы јуртхозяйственный техникала јепселген, иштерди көп сабазында бийик үредүлү специалисттер башкарып турулар.

1922 јылга көрө областьта койлордын тоозы 12 катап, уйлардын 2,3 катап көптөгөн, кыралар 9,4 катап элбеген. 1930 јылда областьта бастыра эки трактор бар болгон болзо, эмди колхозтордо ло совхозтордо үч муннан ажыра тракторлор, бир муннан ажыра кош тартар автомашиналар, бир мунга шыдар комбайндар, өскө дө жүзүн-башка машиналар ла јазалдар бар. Јаңыс ла калганчы беш јылда областьтын јурт хозяйствазын өскүрерине 115 миллион салковойдон ажыра акча чыгымдалды.

Туулу Алтай государственного јылдын ла көп эт, сүт, тук, өскө дө продукция табыштырып јат. Анчада ла эчкинин ноокызын ла аңнын мүүзин көп табыштырат. Бастыра оро-

ондо белетелип турган ноокынын 39 процентин, аннын мүүзинин 47 процентин Туулу Алтайдын колхозторы ла совхозторы берип јат.

Улу Октябрьский социалистический революциянын јенүзи, Совет јан, КПСС-тин ленинский политиказы, социалистический јүрүм алтай албатынын культуразын јарандырды. Бүгүн областьта бар текши үредүлү 175 школдо 30 муннан ажыра балдар үренет. Педагогический институт, орто үредүлү беш техникум ла училище, үч профтехучилище иштейт.

Пединститутта, техникумдарда, училищелерде ле школдордо үредүни үч муннан ажыра педагогтор өткүргилейт. Олордын ортодо 80 доцент ле наукалардын кандидаттары. Албаты-хозяйстводо иштеп турган улустын 70 проценттен ажыразы бийик ле аңылу орто үредүлү.

Анайда, Лениннин партиязынын ойгор башкарганыла, Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандарынын эрчимдү ижиле, СССР-дин бастыра албатыларынын, элден озо улу орус албатынын эрчимдү ижиле Совет јаннын јылдарынын туркунына бистин область хозяйственный ла культурный өзүмде јаан једимдерге једип алды.

Бүгүнгү күнде Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары партиянын XXVI съездинин исторический јөптөрин, КПСС-тин Төс Комитединин онын кийниндеги Пленумдарынын јөптөрин, Аш-курсактын программасын, он биринчи бешјылдыктын јакылталарын бүдүрери јанынан эрчимдү иштенип турулар.

Улу Октябрьдын 66-чы јылдыгын јозокту уткыыры учун социалистический мөрөйди элбеделе, область јакшы једимдерге једип алды. Öткөн тогус айдын итогторы областьтын албаты-хозяйствозынын бастыра бөлүктеринин производственно-технический ийдези тынгыганын керелейт. Ол ийделер јангыс ла быјылгы јылдын јакылталарын эмес, анайда ок бастыра бешјылдыктын пландарын ла молјуларын јенүлү бүдүрер аргалузын темдектейт.

Областьтын промышленнозы бешјылдыктын үч јылынын јакылталарын бастыра көргүзүлер аайынча јенүлү бүдүрер деп специалисттер чотоп турулар. Оны өткөн үч кварталдын көргүзүлери керелейт.

Јурт хозяйствонун ишчилери бешјылдыктын үч јылынын планын сүт, түк, ноокы, аннын мүүзин, картошко, ку-

манак, јиилектер ле маала ажын табыштырары јанынан бүдүргилеер аргалу.

Областьтын общественный малынын тоозын көптөдөри јанынан једимдер бар. Быјыл колхозтордо ло совхозтордо малдын тоозы былтыргызына көрө көптөди.

Малдан алган продукциянын чындыйы јаранды. Государственного табыштырып турган сүттин көп нургуны баштапкы сортло барып јат. Сортты јабыс сүтти государственного табыштырары астаган.

Промышленностьтын, јурт хозяйствонун ишчилериле коштой јакшы једимдерге транспорттын, садунун, связьтын ишчилери једип алдылар.

Је ол једимдерге болорзынып отыарга јарабас деп, областьтын партийный организациязы шүүп туру. Бисте кыйалта јок бүдүретен иштер бар. Олордын бирүзи — общественный малды азыралла јеткилдеери.

Өткөн јылдардагы чылап, ок быјылгы јай малга азырал белетеерге јарамыкту эмес болды. Белетелген азырал ас. Онын учун партийный, советский ле хозяйственный организациялардын алдында общественный малды јакшы кыштадып чыгарары јанынан үзеери аргалар бедреп табатан задача туруп јат.

Је колхозтор ло совхозтор малды кыштадарына белетенип алгандарын шиндеп көрөрдө, бу јаан учурлу хозяйственно-политический ишке кезик хозяйстволор коомой белетенип алганы јарталды. Өлөнг ас белетелгенин билер де болзо, обоолорды чедендебеген, эдилген өлөнгди кичееп корыбай турганы бар.

Мал кыштадары мал өскүреечилердин алдында турган јаан учурлу иш болуп јат. Кышкы өйдө бастыра малды коротпой, корулап алганыла коштой, малдан көп продукция алар керек. Онын учун јакшы једимдерге једип аларга хозяйстволордо бар бастыра аргаларды, озочылдардын ченемелин, јуртхозяйственный науканын једимдерин тузаланары керектү болор. Қажы ла килограмм азыралды кымакайлап тузаланар, мал азыраар технологиядан кыйа баспас. Бастыра азыралды кату учетко алар, оларды чеберлеп корырын јеткилдеер. Өлөнгди ле саламды малга берерден озо јибидип јарандырганы јакшы. Кату азыралды кертери, јибидери, химический ле биологический кожомактарла јарандырары малга ток курсак болор.

Бистин јерлерде болуп турган узак кышта малдын тоозын коротпой кыштадып чыгаратаны — аңылу задача. Мал корогон кажы ла учурал ајару јок артпас учурлу.

Иш једимдү болотоны элден озо улустаң, олордын иштеп билеринен, кичеенкейинен, дисциплиназынан камаандудеп, КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 ј.) Пленумынын «Партиянын идеологический, јартамал-политический ижи керегинде» јобинде айдылган. Онын учун партийный организациялардын ишкүчиле јаткандардын коллективтеринде јартамал ишти јарандырап, коммунисттердин баштаачы учурын бийиктедери керектү. Бастыра иштерде төзөмөл лө идеологический ишти јарандырып тыңыткан јылдык албаты-хозяйственный пландарды ла 1983 јылга алынган социалистический молјуларды јенүлү бүдүрерин јеткилдеер.

Је партиянын тургускан јаан пландарын бүдүрерге биске амыр-энчү јүрүм керек. Онын учун бистин партия, Совет башкару амыр-энчү иштенип, јаан керектер эдерине јарамыкту айалгалар јеткилдеерин кичееп туру.

Бистин ороондо ишмекчилердин ле крестьяндардын государствозы «албатыларга амыр-энчү» деген кычырула төзөлгөни текши јарлу. Улу Октябрьский социалистический революция бойынын баштапкы Декрединде — Амыр-энчү керегинде Декрете — телекейде өскө ороондорды тонойтон ло албатыларды базынатан политиканы јаратпай туура таштаган. Шак ла Октябрдын кийнинде телекейлик политикада эки башка ууламјы — социализм өткүрип турган (амыр-энчүни корыыр ла албатыларга јайым берер) ууламјы ла империализм өткүрип турган (јуулажар ла албатыларды базынар) ууламјы боло берген.

Совет государство албатылардын ла ороондордын ортодо колбулардын јангы ээжилерин — тен праволорлу, кемнен де камааны јок болор, ичбойындагы керектерге киришпес ээжилер, јарлайла, јүрүмде бүдүрген.

Бистин ороон албатылардын јилбүлерине јараган тыш политика өткүрип туру. Ол политика — социализмди ле коммунизмди төзөп бүдүрерге јарамыкту айалгалар јетирер, социалистический государстволордын бирлигин тыңыдар, национальный ла социальный јайымданар тартыжу өткүрип турган албатыларла бастыра аргаларла јөмөлтө эдер, јангы өзүп баштаган государстволорло өмөлөжөр,

башка-башка социальный жүрүмдү ороондорло амыр-энчү коштой турарын жеткилдеер, кижиликти жаңы телекейлик жуу-чактын түбек-чагынан аргадаар политика болуп жат.

Бистин коммунистический амадуларыстын ийдезин, Улу Октябрьдын задачалары жүрүмде бүдүп турганын бастыра телекейдин алдына социализмнин карындаштык ороондорынын бирлиги керелейт. Олор телекейлик политикада, экономикада, культурада, партийный ла общественный жүрүмде өмөлөжөрүн тереңжидетен сурактарды Варшавадагы Договордын Политический консультативный комитединин быжыл январь айда өткөн жуунында ла карындаштык партиялардын башчылары 1983 жылда июнь айда Москвада туштажарда шүүшкен. Социализмнин најылык ороондорынын ла марксистско-ленинский партиялардын башчылары улай ла туштажып, жуундап, жөптөжип турганы социалистический государстволор бирлик болорын жеткилдеп жат.

Социалистический государстволордын коруланар жуучыл-политический организациязынын — Варшавский Договордын ийдези тын. Бу организациянын өткөн жолы — амыр-энчү учун тартыжунын жолы болуп жат. Варшавский Договордын Организациязы — бүгүнгү күнде амыр-энчүни жеткилдеген тын ийде, социализмнин быжу шибеези.

Лениннин партиязы коммунизмди төзөп бүдүрери жаңыс ла совет албатынын улу амадузы эмес, же анайда ок социализмнин најылык ороондорынын, телекейлик ишмекчи класстын, жайымданар движененин алдына бойынын интернациональный молжузын бүдүргени деп шүүп жат. Социалистический революциянын, социализмди ле коммунизмди төзөп бүдүреринин национальный ла интернациональный задачалары колбулу. Онын да учун совет улус бойынын Ада-Төрөлин сүүп турганы, оны там ла тын ийделү эдип аларга кичеенгени социализмнин өскө ороондорыла најылык болор күүниле, социальный ла национальный жайымданары учун тартышкандарга жөмөлтө эдерге турганыла колбулу.

Бистин партия мынан да ары өскө ороондордогы коммунистический ле ишмекчи партияларла Маркстын, Энгельстин, Лениннин улу үредүзиле башкарынып, интернационализмнин ле нөкөрлик болорынын ээжилери аайынча бирлик болорын ла өмөлөжөрүн тыгыдар деп, КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы, СССР-дин Вер-

ховный Совединин Президиумынын Председатели нөкөр Ю. В. Андропов Американын конгрессмендери куучында-жарда, советский ле өскө ороондордын корреспонденттери-ле туштажарда айткан.

Улу Октябрьский социалистический революция амыр-энчүнинг маанызыла јенген. Амыр-энчүнинг Ленин кол салган Декрединен ала КПСС-тин XXIV съезди тургускан, XXV ле XXVI съездтери јараткан Амыр-энчүнинг програм-мазына јетире — Советский Союзтын тыш јанындагы по-литиказынын өткөн јолы болуп јат.

Амыр-энчүнинг советский программазы јуу башталар јет-керди астадар, айалганы јымжадар, башка-башка социаль-ный јүрүмдү госуларстволорло өмөлөжөрин элбедер јол көргүзет. Ол шүүлтелер телекейде боло берген јаан учурлу керектерди өөркөжип јамандашпай, амыр-энчү куучында-жып, аайына чыгар арга берип турулар. Оны бу јуукта Мадридте иштеп божогон јуун кереледи. Ол јуунда туруш-кан делегаттардын көп нургуны Советский Союзтын јаңы баштанкайын јараттылар.

«Советский Союзтын политиказында амыр-энчү учун кичеенери баштаачы јерде туруп јат. Госуларстволордын эмезе бөлүк госуларстволордын ортодо јөпсинишпей турган керектер, олардын общественный јүрүми, идеологиязы, по-литический јаңы башка болгоны амыр-энчүни корып алары, термоядерный јууны болдыртпазы јанынан бастыра алба-тылардын текши задачын бөктөбөс учурлу» — деп, КПСС-тин Төс Комитединин Политбюрозынын члени, СССР-дин Министрлеринин Совединин Председателинин баштапкы заместители, СССР-дин өскө ороондорло керек-теринин министри нөкөр А. А. Громыко Мадридтеги туш-тажунын учындагы јуунында айткан.

Советский Союз элден озо ядерный јуу-јепсел тузалан-бас болуп молјонгоны, чындап та, исторический учурлу бо-луп јат. Ядерный јуу-јепселдерлү өскө госуларстволор бой-лорына база андый ок молјулар алган болзо, ол ядерный јуу-јепселдерди тузаланбас эткенине түңей болор эди.

Је империализмнин, элден озо Американын импери-ализминин политиказы чек өскө. Олор јуу-јепселдерди көп-төдип, јуу-јепселдерди астадар ишке буудактар эдип, теле-кейде айалганы катуландырып турулар. Андый амадуларла олор бастыра аргаларды, керек дезе бир де бурузы јок

улусты өлүмгө ийерин тузалангылайт. Оны США-нын администрациясы бойлорынын кирлү ле быјар керектерине Түштүк Кореянын граждaнский самоледын тузаланганы керелейт.

Јуу, анчада ла термоядерный јуу, кандый јаан јеткерлү-зин телекейдин албатылары јакшы билип, империализмнин јууга белетенер каршулу пландарына удурлажа эрчимдү тартыжып турулар. Оны амыр-энчүни корулап алары учун, јаңы телекейлик јуу башталар јеткерди јоголторы учун албатылардын тартыжузы калганчы өйдө тынгыганы керелейт.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары, бастыра совет улус чылап ок, КПСС-тин ле совет госудaрствонын тыш јанындагы амыр-энчүге күүнзеген политиказын бүткүлинче јарадып ла јөмөп турулар. Олор бойынын эрчимдү ижиле Төрөлистин экономический ле коруланар ийдезин тынгыдарына, бастыра телекейде амыр-энчүни јеткилдеерине јөмөлтө эдип турулар.

Н. МОДОРОВ,
КПСС-тин обкомынын лекторы

КОЛЛЕКТИВТЕ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМГЕ ЛЕ ПАТРИОТИЗМГЕ ТАЗЫКТЫРАРЫ

Партия коллективте кажы ла кижинин иштеги ле политикалык эрчимин тыгыдар задача тургусты. Бу задачаны бүдүрери жанынан бистин колхозтын партийный организациязы элбек иш өткүрип туру. КПСС-тин Төс Комитединин июнь айдагы (1983 ж.) Пленумы өткөн лө кийинде, бис коллективте идеологический, политико-жартамал ишти тыгыдар план тургузып, жөптөп алганыс.

Коллективте идеологический иштин учуры ла задачалары керегинде КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Ю. В. Андропов бу жуукта партиянын ветерандарыла туштажарда мынайда айткан: «Идеологический ишти једимдү эдерге не керек? Баштапкызында, айдып турган сөс лө эдип турган керек бой-бойына келишпей турганын јоголтор керек. Экинчизинде, улусла једикпес-тутактарды, јастыраларды јажырбай, көскө айдып, куучындажарга үренип алар керек. Учинчизинде, кажы ла кижини общественный јүрүмде эрчимдү туружаачы эдип аларга ишкүчиле јаткандардын политический культуразын бийиктедер керек».

Нөкөр Андроповтын анайда айтканын идеологический иш өткүреринде башкараачы јакару эдип алдыс. Идеологический ишти бис политический ле экономический үредүнин системазы, политинформациялар, политический докладтар, лекциялар ажыра өткүрип јадыс.

Политико-таскамал иште кижини ишке коммунистический күүн-тапту эдип тазыктырганыла коштой, патриотизмге, интернационализмге тазыктыраарына ајару эдип турус.

Кижини бала тужынан ала бойынын коллективи, колхозы, онын өнжип, тыгып турганы, онын јаан једимдери учун сүүнип ле оморкоп јүрер эдип, а једикпес-тутактар учун, пландар ла молјулар бүтпей, мал короп, продуктивнозы јабызап турган учун кородоп јүрер эдип, ол ок өйдө једикпес-тутактарды јоголторы жанынан бастыра бойын беринип иштеер эдип тазыктырып алары парторганизациянын бастыра идеологический ижинин амадуларынын бирүзи.

Бистин Кош-Агаш аймактын кату айалгазында мундар тоолу мал өскүрүп, көп продукция алары колхозчылардан ак-чек сагышла эткен эрчимдүү иш керексип жат. Бис политико-жартамал ла таскамал иште кажы ла кижы бойынын ижин кичееп бүдүрер болзын, бой-бойына болужып, өмөлө-жип иштезин деп кичеенедис. Бу патриотизмге тазыктырар иштер.

Бистин колхозто алтай ла казах улус иштеп жат. Олор иште ле жүрүмде нак болгоны СССР-дин албатыларынын нажылыгы бек болгонын керелейт. Биске коштой турган Монголиянын Албаты Республикасынан ченемел алыжарга көп делегациялар келип жат. Бистин колхозчылар социалистический интернационализмнин ээжилериле башкарынып, олорго бойыстын ченемелисти, жаңы эп-сүмени айдып берип жадыс.

Колхозтын члендерин жажыла алза, жиит деп айдарга жараар. Бастыра иштеп турган колхозчылардын 65 проценти — одус жашка жетире жиит улус. Коммунисттердин көп нургуны мал өскүрер иште. Жалан ижинде бригаданын члендери, механизаторлор — комсомолдор, олор социалистический мөрөйдө арбынду иш көргүзип турулар.

Жиит малчылардын ортодо: Амырова Веранын, Тапаев Валерийдин, Тапаева Катянын; трактористтердин ортодо: Сейтчанов Нукенин, Усольцев Сергейдин, шоферлордын ортодо: Саморханов Токтардын, Бегенов Тауештин жакшы ижин темдектеерге жараар. Колхозто анчада ла кыра сугараачы Ажикенов Даумет макталат. Даумет сугарган кыралардан колхоз жылдын ла 70 центнерден өлөн өскүреле, жуунадып алат.

Бойынын колхозынын, анайда ок социалистический Төрөлинин патриоды болгонын сарлык кабырып турган жиит колхозчы Мешкеев Адубай көргүсти. Быжыл апрель айдын учында сарлыктарын кабырып турган кырда карлу жоткон болордо, Адубай сарлыктарды Чылгаус өзөккө жетирип, бир де коротпой, корулап алды.

Жиит ишчилерди патриотизмге ле интернационализмге ветерандар, иштин озочылдары тазыктырып турулар. Андый наставниктердин тоозында: Иштин Кызыл Маанызы орденле кайралдалган Тапаев Казакпай, Иштин Магы орденле кайралдалган Акчинова Вера, Легостаевтин адыла адалган сыйдын лауреады эчки өскүрөөчи Матов Тлеуберды ла

өскөлөри де. Бистин колхозто иште жаан једимдери учун ордендерле, медальдарла 19 кижии кайралдалган.

Бисте мал өскүреринде көп иштеген 4 биле бар. Ол — Акчиновтордын, Тапаевтердин, Бурауновтордын, Боктуновтордын билелери. Жаңыс ла Акчиновтордын билези мал өскүреринде 150 жылдан ажыра иштеп јат.

Колхозто 12 шеф-наставник бар. Јер сугараачылардын шеф-наставниги Беленов Кулерхан јакшы једимдерлү иштеп туру. 1982 жылда онын үредип, таскаткан јер сугараачы Ажикенов Даумет 40 гектар кырадан кажы ла гектардан 75 центнерден өлөң өскүрип јуунатты. Бурхунов Куаныш кажы ла гектардан 53 центнерден өлөң алган.

Озочылдардын једимдерин, оlorдын ижинин ченемелин, эп-сүмезин элбеде таркадып турус. Оlorдын ады-јолы колхозтын мактулу ижинин бичигине бичилет.

Бистин аймак граннын јанында туруп јат. Онын учун бис бастыра улусты патриотизмге, Төрөлин сүүрине школдон ала тазыктырып јадыс. Школдо үренчиктер керектү военный белетенишке, гражданский коруланарына үренет.

Јашөскүримди Советтер Ороонынын өткөн јолындагы ат-нерелү керектерле таныштырып, ол ажыра тазыктырары јаан учурлу. Јаан байрамдарда Ада-Төрөл учун Улу јуунын ветерандарын уткыыры, фронтовиктер школдорго јүрүп, үренчиктерле туштажары — јашөскүримди патриотизмле тазыктырарына керектү.

Социалистический интернационализмге тазыктырарында карындаштык Монголияла колбулар јаан учурлу. Бистин колхозтон МНР-дин Баян-Улгий аймагында 9 колхозчы болгон, оlorдын малчыларынын ижиле танышкан, бойынын колхозы керегинде айдып берген.

Колхозто карындаштык республикаларга учурлалган онкүндүктер, айлыктар өдөри јанжыкты. Колхозтын коллективинде патриотизмге ле интернационализмге тазыктырары јанынан ишти партийный организация тузалу ла ууламјылу өткүрерге кичеенет.

Д. САБИН,
Кош-Агаш аймакта Чапаевтин ады-
ла адалган колхозтын парткомы-
нын качызы

ЛЕКТОРЛОРГО, ПОЛИТИНФОРМАТОРЛОРГО ЛО АГИТАТОРЛОРГО БОЛУШТУ

СССР-дин ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ГЕРБЫ

(Герб — государствонын аңылу танмазы)

СССР-дин Государственный гербы — ол советский государствонын аңылу танмазы. Онын тыш бүдүми СССР-дин Конституциязынын (Төс Законынын) 169-чы статьясында бичилген: «Советский Социалистический Республикалардын Союзынын Государственный гербы күннин жаркынында јуралган, айландыра союзный республикалардын тилдери-ле «Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!» деп бичилген, аштын мажактарыла күреелеп салган јердин шарынын үстинде серп ле маска болуп јат. Гербтин үсти јанында беш айры чолмон бар».

СССР-дин Верховный Совединин Президиумы 1980 јылда 31 мартта «Советский Социалистический Республикалардын Союзынын Государственный гербы керегинде» Ээжи јөптөгөн. Онын баштапкы статьясында мынайда айдылган:

«Советский Социалистический Республикалардын Союзынын Государственный гербы — ол СССР-дин государственный суверенитединин, ишмекчилердин, крестьяндардын ла интеллигенциянын бузулбас союзынын, орооннын бастыра нацияларынын ла ук албатыларынын ишкүчиле јаткандарынын најылыгынын ла карындаштыгынын, коммунистический общество төзөп турган совет албатынын государственный бирлигинин танмазы болуп јат».

СССР-дин Государственный гербынын төзөлгөни

Улу Октябрьский социалистический революциянын шылтузында төзөлгөн, Амыр-энчү керегинде ле Јер керегинде декреттер чыгарган јиит Совет государствого өштүлерле тартыжар, јаңы закондор чыгарар, өскө государстволорло бичижер, ороонды башкарарына тузалу јөптөр чыгарар керек болгон. Јаңыс сөслө айткажын, советский государствого Государственный гербтү печать керек боло берген.

1917 јылда ноябрь айдын тал-ортозында РСФСР-дин СНК-зы печатьту боло берген. Је ол јиит государствонын

чүми јок печади болгон. Ол тегерик болгон, кыры јанын эбиреде «Россиянын Республиказынын Крестьянский ле Ишмекчи Башкарузы» деп, ортозында дезе «Управление делами» деп бичилген.

Учреждениелерде өскө дө печатьтар бар болгон. Олордо гербтин ордына «Советтердин јаны» деп бичилген. Бирлик бүдүмдү печать болбогон. Шак ла бу айалга учреждение-лердин ижине буудак эдип туратан.

В. И. Ленин 1918 јылда январь айда бирлик Государственный печать белетезин деп јакылта берген.

Јиит Советский Республикага кажы ла кижиге, кандый ла государственного јарт болгодый гербтү болор керек болгон. Анда чек ле јаны социальный строй, совет улустын најылыгы, тен праволу болгоны, карындаштыгы иле-јарт көргүзилер учурлу болгон.

В. И. Лениннин јакылтазыла гербтын бүдүмин канайда жураганы керегинде Гознак фабриканын алдындагы баш журукчызы И. Дубасов эске алынат. Онын эске алынганыла болзо, гербтын баштапкы проегин Москванын журукчызы А. Лео тургускан. Ол кызыл өңдү Јердин үстинде чыгып јаткан күннин чокторында карчий салган серп ле маска, база кылыш жураган. Серп ле маска ишмекчилердин ле крестьяндардын союзын көргүзер, а кылыш дезе бистин Төрөлистин јайымына каршу эдерге келген кажы ла өштүни јалтандырар учурлу болгон. Гербте «Российский Социалистический Федеративный Советский Республика» деп бичилген болгон. Алдында «Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!» деп бичилген.

Бу эскизти В. И. Ленинге көргүскендер. Совнаркомнын Керектерин башкараачы Б. Бон-Бруевичтин эске алынганыла болзо, В. И. Ленин гербтын проегин тын ајарулу көрөлө, мынайда айткан: «Јуулап алар политика бисте чек јок... бистин жуулажатаныс — коруланар амадулу, кылыш дезе бистин танмабыс эмес. Артканы јакшы».

В. И. Ленин кылышты кыра соголо, журуктын алдына колын салган.

1918 јылда 1 Майда Москва байрамдык кееркедилген. Онын оромдорында ла площадьтарында серп ле маска карчий салылган јаны журуктар көрүнген.

1918 јылда 18 июльда ВЦИК-тин Президиумынын заседаниези РСФСР-дин баштапкы Конституциязын јөптөйлө,

Государственный печатътын бүдүмин жараткан. Ол тужында герб ле печать түнгей деп көрүлгөн.

Бу жанынан Ярослав Смеляковтын «Бистин герб» деген үлгери жилбүлү.

...Революция жаңы ла женген. Жайрадылган албаты-хозяйство, соок, торолош, өштүлөр јиит Советский Республиканы жаба базарга бастыра жанынан јүткийт. Шак ла бу мындый кату ла уур-күч өйдө В. И. Лениннин Кремльдеги соок кыбында жаңы государствонун толо ло тенг праволорлу улузы: темир сулаачы, аш кезеечи, бөс согоочы ла колында мылтыкту черүчил јуулгылайт.

Олор государствонун башкараачыларыла жаңы государствонун танмазы кандый болоры керегинде јөптөжөргө келгендер. Аш кезеечи бойынын серпин берди, темир сулаачы — масказын, батрак бойыла кожо буудайдын снопын экелди, черүчил дезе — Кызыл Черүнин кызыл чолмонын берди.

1922 жылда 30 декабрьда СССР төзөлгөн. Текшисоюзный герб керек боло берген.

СССР-дин гербынын эн јакшы эскизин тургузары учун конкурс жарлалган. Журукчылар проекттеринде Советский государствонун ишмекчи-крестьянский учурын көргүзөргө амадап, иштеер јепселдерди (чалгыларды, тырмууштарды, салдаларды ла өскөлөрүн де) өйинен өткүрө көп көргүскендер.

Өйинен өткүрө көп детальдар бар болгоны учун олордын гербтери јаан, ол ок өйдө чоком ла јарт эмес болгон. Бастыра бу проекттер јарадылбаган.

Онын кийнинде СССР-дин гербынын проегин тургузар иш Гознактын фабрикасынын журукчыларына бүдүмјилелген. Бу иш өмө-јөмө өткүрилген. Онын төзөлгөзине РСФСР-дин гербы салылган. Тургузылган бастыра проекттерден В. Корзун ла С. Андрианов тургускан проектти талдап алгандар. Олор гербтын ортозында јердин шарын журагандар. Гербтин эскизин учына јетирери И. Дубасовко бүдүмјилелген. Онын белетеген эскизин СССР-дин ЦИК-нин Президиумы көргөн. Президиумнын качызы А. Енукидзе онын журугына 1923 жылда 22 сентябрьда «Јарадып јадым» деп кол салган.

СССР-дин ЦИК-нин экинчи сессиязы 1923 жылда 6 июльда СССР-дин Государственный гербын јөптөгөн. Советтер-

дин 1924 жылда январь айда өткөн экинчи Бастырасоюзный съезди СССР-дин Конституциязын жөптөгөн, анда СССР-дин Государственный гербынын тыш бүдүми бичилген.

Онон бери СССР-дин гербы кубулган ба? Эмеш кубулган, же онын төс бүдүми кубулбаган.

Гербтеги «Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!» деген сөстөр 1923—1936 жылдарда 6 тилле бичилген болгон (СССР-ди төзөгөн союзный республикалардын тоозыла).

Союзный республикалардын тоозы кубулганыла колбой ол эрмек 1936—1946 жылдарда — 11 тилле, 1946—1956 жылдарда 16 тилле бичилген, 1956 жылдан бери 15 тилле бичилип жат.

Анайдарда, Советский социалистический көпнациональный государствонун өскөниле, тынгыганыла колбой, онын тагмазы чокымдалганын ла жаранганын СССР-дин Государственный гербынын историязы керелеп туру. Анда Жер үстиндеги бастыра улуска Амыр-энчү, Иш, Жайым, Тен право, Карындаштык ла Ырыс берерин бойынын агару кереги деп ондоп турган эн жакшы обществонын идеялары ла ээжилери элбеде ле чокым-жарт көргүзилген.

СССР-дин гербы нени көргүзет?

СССР-дин Государственный гербы бистин текшиалбатылык социалистический государствовыстын төзөлгөзин — ишмекчи класстын ла крестьянствонун союзын, тен праволу союзный республикалар бойлорынын күүндериле бирлик союзный государствого бириккенин, социалистический нациялардын тен праволу болгондорун керелеп, СССР-дин

албатыларынын өскө ороондордын ишкүчиле јаткандарыла интернациональный колбулар тудар идеяларын көргүзет.

Мынан көргөндө, СССР-дин гербында бистин госу-дарствонун жүрүмнунг идеялары ла ээжилери салылган. Ол Јер үстинде јангы общество төзөлгөнүн керелеп јат.

СССР-дин гербында башка-башка јуруктар бар. Олор-дын кажызы ла јаан учурлу. Ондо Јердин шары јуралган. Оны јангы чыгып јаткан күннунг чокторы јарыдып јат. Оны-зы бистин ороондо социалистический общество төзөлгөнүн көргүскениле коштой, јер үстинунг өскө дө талаларында ја-ны жүрүм төзөлөр деген ижемјини көргүзип јат.

Ишмекчилердин ле крестьяндардын революционный союзы керегинде марксизмнунг-ленинизмнунг үредүзинунг түп-шүүлтези Советский госу-дарствонунг танмазынын учу-рын чскымдаган төс ээжи болуп јат. Чындап та, јангыс ла ишмекчилердин ле крестьяндардын союзы капиталисттер-дин ле помещиктердин јангын антарар, коммунистический обществоны төзөөр аргалу. Иш — амыр-энчүнунг төзөлгөзи ле албатынын јайымынын маанызы болуп јат. Јайым күн-нунг алдындагы амыр-энчү иш Советский госу-дарствонунг төс танмазы боло берди.

Гербте карчий салган маска ла серп бар. Маска — ол ишмекчи класстын танмазы. Серп — ол крестьяндардын танмазы.

Серп ле маска учуры аайынча бойы-бойына түндеш. Иш-мекчи масканы канайда јаантайын тузаланатан эди, кресть-яннунг серп анайда ок керектү.

Маска ла серп ишмекчи класстын ла крестьянствонунг бузулбас бирлигин керелеп јат. А бу бирлик — Советский госу-дарствонунг социальный төзөлгөзи.

Гербтеги Јердин шары аштын мажактарыла күреелел-ген. Тирү аштын мажактары иле јуралган. Сноптын эн ле учурлузы — аштын чарагы. Ол үргүлјиге улалар жүрүмди керелеп јат. Аш — жүрүм жүреринунг төс аргазы. Онон со-вет албатынын жүрүмдик ийде-күчи, социализмнунг ороо-нынын чечектелип өскөни көрүнип јат.

Ол мажактарды орогон ленталарда «Бастыра ороондор-дын пролетарийлери, бириккилегер!» деген сөстөр 15 со-юзный республиканын тилдериле бичилген. Ол бастыра со-юзный республикалар ла олордын калыктары тен праволу болгонын, карындаштар болуп, өмө-јөмө иштеп турганда-

рын көргүзет. Гербте бичилген кычыру база текши өштүгө — империализмге удурлажа тартыжарына базынчыкта жаткан бастыра албатыларга эткен кычыру болуп жаг.

Гербтин үсти жанында беш айры кызыл чолмон бар. Ол — Жер үстиндеги беш материк. Беш уч, беш жаркын телекейдин бастыра жаны жаар ууланган. Ол — Жер үстиндеги беш континентте коммунизм жеңеринин белгези.

Беш айры кызыл чолмон база бастыра телекейдин ишкүчиле жаткандарынын бирлигин керелеп жат. Кижиликтин келер өйдөги жакшы жадын-жүрүми учун кажы ла ак-чек тартыжаачынын жүрегинде кызыл чолмон күйүп жат. Ол бастыра беш континентте амыр-энчү, ырыс болор, коммунизм жеңер күн келер деген ижемјини көргүзет.

Бистин Төрөлистин гербынын өңдөри сүреен жараш. Олордын төс учурлулары — алтын өң лө кызыл өң.

СССР-дин Государственный гербында серп ле маска, күн ле мажак алтынла јуралган. Гербтин үсти жанында алтын каајыла јарандырган беш айры чолмон бар. Гербте алтын болгоны тегиндү эмес. Алтын — ол бистин Төрөлистин улу болгонын, тын ийде-күчтүзин, не-немени кысканбазын ла јаан магын керелеп жат. Онызын бистин бүгүнгү жүрүмис неден де јарт көргүзип туру. СССР — экономиказы ла культуразы бийик, коруланар аргазы тын государство. Ол амыр-энчү, јайым ла социальный өзүм учун тартыжаачы государстволордын јөмөөчизи ле нени де кысканбас болушчызы.

Кызыл өңдө көп учур бар: ол каннын өңи, ижемјинин өңи, тартыжунын өңи, јайымнын өңи, сүүнчинин ле жеңүнүн өңи. Гербтеги кызыл өң тынын кысканбаган чыдамкай ла јалтанбас геройлордын, от-јалбышту революционерлердин, ак-чек тартыжаачылардын ла ишчилердин канча канча үйелеринин канын керелеп жат. Гербтын кызыл өңи Коммунистический партияга баштаткан советский албатынын социализмди ле коммунизмди төзөөри учун тартыжузынын керези болуп жат.

Гербтеги көк лө чанкыр өңдөр бистин Төрөлистин улу болгонын, јаражын, сергелегин керелейт. Гербте јажыл өң база бар. Онызы бистин орооннын ар-бүткенин көргүзип жат. Оныла коштой ол өңди ырысту јадарынын ижемјизи ле андый жүрүмнин белгези деп айдып жадылар.

Бисте јангыс герб бар эмес. СССР-дин Государственный

гербынын карындаштары база бар. Ол — союзный республикалардын ла автономный республикалардын гербтери. Олордын бүдүмдери кажы ла союзный ла автономный республиканын Конституциясында бичилген.

Серп ле маска — крестьяндардын ла ишмекчилердин союзынын танмазы, республикалардын гербтеринин айрылбас бөлүги болуп јат. Олордын ынчозында союзный республикалардын калыгынын тилиле «Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!» деп бичилген.

Оныла коштой союзный республикалардын Государственный гербтеринде бойынын аңылузы көргүзилген. Ол аңылулар ар-бүткенинин, хозяйствозынын ууламјыларынын, культуразынын аңылуларыла колбулу. Азербайджанский ССР-дин Гербинен нефть иштеп алар вышка көрөдис. Узбекский ССР-дин Гербинен көбөң көрөдис...

Союзный республиканын гербы ол ок өйдө онын составына кирип турган автономный республиканын гербы болуп јат. Је ондо автономный республиканын ады автономный республиканын калыгынын тилиле, база орус тилле бичилген. Автономный республикалардын гербинде «Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!» деген сөстөр үзеери автономный республикалардын калыктарынын тилиле бичилип јат.

Гербти тузаланар ээжилер

СССР-дин Государственный гербы керегинде Ээжи СССР-дин Верховный Советинин Президиумынын 1980 јылда 31 марттагы Указыла јөптөлгөн.

СССР-дин Государственный гербы СССР-дин Верховный Советинин, СССР-дин Верховный Советинин Президиумынын, СССР-дин Министрлеринин Советинин, СССР-дин министерстволорынын ла государственный комитеттеринин, СССР-дин Верховный Јаргызынын, СССР-дин Прокуратуразынын, текшисоюзный учурлу предприятиелердин, учреждениялердин ле организациялардын печатьтарында ла документтеринин бланкаларында тургузылып јат.

Прокуратуранын јербойындагы органдары төс јерден, СССР-дин прокуратуразынан, башкартып јат. Онын учун прокуратуранын јербойындагы органдарынын, автономный ла союзный республикалардын прокуратураларынын пе-

чатътарында ла документтеринин бланкаларында СССР-дин Государственный гербы тургузылат.

СССР-дин Государственный гербы СССР-дин Верховный Советинин трибуназында јазалган, государственный јөптөргө салылып јат, орто школды божотконы керегинде аттестатта ла бийик үредүлү заведениени үренип божотконун керелеген дипломдо герб база тургузылган. СССР-дин Государственный гербын акчанын монеталарына, чаазын акчаларга, маркаларга, баалу государственный чаазындарга, открыткаларга, значокторго јазап јат.

Бистин Төрөлистин революционный байрамдары өдөр күндерде площадьтарда, оромдордо, залдарда ла туралардын стенелеринде СССР-дин ле союзный республикалардын гербтери тургузылып јат. Олорды мындый ээжиге келиштире тургузар керек: ортозында — СССР-дин Государственный гербы, онын сол јанында РСФСР-дин, Украинский, Узбекский, Грузинский, Литовский, Латышский, Таджикский, Туркменский Советский Социалистический Республикалардын, а он јанында — Белорусский, Казахский, Азербайджанский, Молдавский, Киргизский, Армянский, Эстонский Советский Социалистический Республикалардын гербтери. Онызы «Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!» деген сөстөр СССР-дин Государственный гербинде союзный республикалардын тилдериле бичилгенин аайына келижип јат.

Бистин ороондо пландарды ла молјуларды өйинен озо бүдүрери учун Бастырасоюзный социалистический мөрөй өдүп јат. Ол мөрөйдө јенүчил болуп чыккандарга СССР-дин Государственный гербиле чүмделген Кызыл мааны табыштырылат.

Кажы ла союзный республиканын государственный гербы керегинде аңылу ээжи бар.

РСФСР-дин Верховный Советинин Президиумы «Российский Советский Федеративный Социалистический Республиканын Государственный гербы керегинде» Ээжини 1981 јылда 22 январьда јөптөгөн.

Ол Ээжиде айдылганыла болзо, РСФСР-дин Государственный гербы РСФСР-деги албаты депутаттарынын јербойлорындагы Советтеринин исполнительный комитеттеринин бастыра тураларында болор учурлу. Эмди бистин областьтагы ончо исполкомдордын вывескаларында РСФСР-

дин Государственный гербы јуралган. Исполкомнын тура-
зына киретен эжиктин үсти јанына гербтин бойын тургузар
керек. Горно-Алтайсктагы горисполкомнын, Чаргыдагы
јуртисполкомнын ла көп эмес өскө исполкомдордын тура-
ларында РСФСР-дин Государственный гербы тургузылган,
је көп саба исполкомдордын тураларынын эжигинин үстин-
де герб тургузылбаган. Бу једикпести јоголтор керек.

Албатынын шинжүзинин комитеттери иштеп турган ту-
ралардын тыш јанында эмезе олордын вывескаларында
РСФСР-дин Государственный гербы болор учурлу.

РСФСР-дин Государственный гербы база РСФСР-деги
албаты депутаттарынын јербойларындагы Советтеринин
сессиялары өткүрилип турган залдарда (стенезинде эмезе
трибуназында), јаргы өткүрилип јаткан залдарда, анайда
ок јангы чыккан балдарды ла јангы биле тудуп јаткандарды
көдүринилү айалгада регистрировать эдип турган туралар-
дын ичинде болор учурлу.

РСФСР-дин Государственный гербы РСФСР-деги алба-
ты депутаттарынын јербойларындагы Советтеринин испол-
нительный комитеттеринин, албатынын шинжүзинин, госу-
дарственный нотариальный конторалардын печатьтарында
ла документтеринин бланкаларында тургузылып јат. ССР
Союзынын ла РСФСР-дин законодательствозы темдекте-
ген учуралдарда республиканский ле јербойындагы башкар-
туда турган предприятиелердин, учреждениелердин ле орга-
низациялардын печатьтарында ла документтеринин блан-
каларында база тургузылып јат.

Бастыроссийский, краевой, областной, городской,
районный социалистический мөрөйдө јенү алгандарга та-
быштырылып турган Кызыл мааныларда РСФСР-дин Го-
сударственный гербы чүмделген.

СССР-дин, союзный ла автономный республикалардын
государственный гербтерин јураар тужында СССР-дин,
союзный ла автономный республикалардын Конституция-
ларында, база гербтер керегинде ээжилерде бичилгенинен
кыйбас керек.

* * *

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын бюросы
1983 јылда 12 январьда чыгарган јөбинде СССР-дин Госу-
дарственный гербы эл-јон ортодо патриотический ле интер-

национальный таскаду өткүреринде једикпестү тузаланылып туру деп темдектеген.

Партиянын обкомынын бюросы КПСС-тин горкомына, райкомдорына, баштамы партийный организацияларга СССР-дин Государственный гербын эл-јон ортодо јартаары, улусты, анчада ла јашөскүримди, СССР-дин гербын тын тоор эдип таскадары јанынан јакылта берген, партийный ла советский органдарды СССР-дин Государственный гербы керегинде Ээжини чике бүдүрзин деп молјогон.

Комсомолдордын ла пионерлердин јанжыгуларында, јашөскүримди патриотический таскадарында Государственный гербти элбеде тузаланар керек. Бу јанынан материалдар ла берилтелер, Государственный гербты иштеги ле үрс-дүлү заведениелердеги коллективтерде политико-таскамалду ишти өткүреринде тузаланып турган ченемел керегинде материалдар областьтын газеттеринде ле радиозында улам сайын болуп турар учурлу деп, партиянын обкомынын бюросынын өрөги јөбинде айдылган.

* * *

Советтер Ороонынын гербы оныла кожо 60 јылдан ажыра мактулу ла ат-нерелү јол өткөн. Ол совет улусты Төрө-лин, адалык јерин, билезин сүүрине таскадып јат. Государственный герб качан да болзо, кайда да болзо бисле кожо. СССР-дин Государственный гербы Айда да болды, Венерага да чыгарылды.

Бистин государствонын Гербын бастыра телекей јакшы билер. Ишкүчиле јаткандар, ак-чек санаалу улус оны тын тооп јадылар.

Советский Государственный герб коммунистический көрүм-шүүлтелерди, творческий ле јайым иштеери керегинде күүнди таркадарында эрчимдү туружып, бойынын бийик учурын бүдүрет.

СССР-дин Государственный гербы — ол Јер үстинде эн ле јакшы ээжилерди — бастыра албатыларга амыр-энчү, иш, јайым, тен право, карындаштык ла ырыс таркадып турган орооннын гербы.

Тузаланатан литература:

СССР-дин Конституциязы. 169 статья.

РСФСР-дин Конституциязы. 180 статья.

СССР-дин Государственный гербы керегинде Ээжи.
СССР-дин Верховный Советинин Президиумынын 1980 жыл-
да 31 марттагы Указыла јөптөгөн.

РСФСР-дин Государственный гербы керегинде Ээжи.
РСФСР-дин Верховный Советинин Президиумынын
1981 жылда 22 январьдагы Указыла јөптөлгөн.

Јаан советский энциклопедия. 3-чи катап чыгарганы,
6 том.

«Историянын сурактары» деп журнал, 1962, 12 номер.

В. С. Драчук. Геральдика куучындайт. «Наука»,
М. 1977.

«Советский сад» газет, 1982 ј., 20 апрель.

«Наука ла јүрүм» деп журнал, 1977 ј., 11 номер.

«Искусство» деп журнал, 1968 ј., 11 номер.

СССР-дин историязы, 1966 ј., 5 номер.

С. ТЮХТЕНЕВ,
юридический наукалардын кандидады

ИМПЕРИАЛИЗМНИНГ СТРАТЕГИЯЗЫНДА МЫЛТЫК-ЈЕПСЕЛЛЕ САДЫЖАРЫНЫНГ УЧУРЫ

Мылтык-јепселле садыжары империализмнинг стратегиясында јаан учурлу болголы удаган. США-нын ла Күнбадышта өскө дө империалистический государстволордын башкараачыларына тегин мылтык-јепсел садары олардын јууга белетенер, јуу-јепселдерди көптөдөр, телекейдин башка-башка талаларында јуу-согуш баштаар пландары аайынча өдүп јат.

Бойынын андый каршулу ижин актаарга Күнбадыш, элден озо Вашингтон Советский Союзты ла социализмнин өскө дө ороондорын бурулап турулар. «Советский Союз — јуулаар јеткер», «СССР телекейлик терроризмди јөмөп туру» деген көп тоолу угузулар эдилет, јүзүн-башка «научный иштер» јарлалат.

Темдектезе, былтыр августта США-нын госдепартаменти «Јаңы өзүп баштаган јиит государстволорго 1972—1981 жылдарда мылтык-јепсел сатканы керегинде» доклад белетеген. Докладка кире сөстө ол өйдө США-нын госкачызынын заместители болгон Джон Бакли Советский Союзты телекейде мылтыкла эн көп садыжып турган ороон эдип көргүсти. Оны јартаарга јуу-јепселдин баазын эмес, тоозын алала, темдектезе, бир единица јуу-јепсел эдип автоматты, суу алдыла јүрер атомный кемени, түрген учар самолетты түнгей чотоды.

Америкада экономисттер чотогоныла болзо, бүгүңги күнде телекейде мылтык-јепселле садыжып турганынын 50 проценти США-га келижип јат. Öткөн онјылдыкта США 130 ороонго 123 миллиард доллар баалу јуу-јепсел саткан. Бу тоодон 57 миллиард доллардын јуу-јепселин США Јуук Күнчыгыштын ла Түштүк Азиянын ороондорына саткан.

1982 жылда США мылтык-јепселди ле јуулажар техниканы өскө ороондорго сатканы 21,5 миллиард долларды ажа берген. Азыйдагы администрациялар мылтык-јепселди өскө ороондорго садарынын кандый да кемин тургузып тургандар болзо, президент Рейганнын 1981 жылда 8 июль-

дагы јакарузында жуу-јепселдерди ле жуулажар техниканы өскө ороондорго садары США-нын тыш жанындагы полити-казынын ээжилерине кирип јат деп айтты.

70-чи жылдарда капитал бийлеген ороондор ортодо өскө госуударстволорго мылтык-јепсел садып турганы жанынан экинчи јерге Франция чыкты. Бүгүнгү күнде Франция бойы-нын военный продукциязынын 40 процентин экспортко ий-ип туру. 1981 жылда Франциянын военный экспорты 5 мил-лиард доллар болды, эмезе экспортынын 5 проценти.

Франциянын военный промышленнозында 280 мунг кижииштейт, олордын 90 мунгы өскө ороондорго садар мылтык-јепсел эдип јат. Онын көп нургуны Жуук Күнчыгыштагы ороондорго барат.

Мылтык-јепселле садыжарында үчинчи јерде Англия. Өткөн онжылдыкта Англиянын мылтык-јепселле садыжары беш катап көптөйлө, жылына эки миллиард долларга јетти. Бүгүн Англиянын военный промышленнозынын эдип турган продукциязынын 30 проценти гран ары јаар аткарылат.

ФРГ-нын военный продукциязынын көп нургуны НАТО-нын ороондоры јаар барып јат. Қалганчы өйдө јиит госу-дарстволорго мылтык-јепсел садары база көптөй берди.

Италиянын военный продукциязынын 40 проценти гран ары јаар арткарылат. 1972-80 жылдарда Италиянын воен-ный экспорты 12 катап көптөйлө, бир миллиард долларга јетти. Италия көп жуулажар техниканы өскө ороондордон, элден озо США-дан алган лицензияла, олордын инженер-леринин болужыла эдип туру.

Италия көп жуу-јепселдерди ЮАР-га ла Күнчыгыш јаар јайылган башкаруларлу араб ороондорго садып туру.

Японияда эмдиги өйдө 300 компания жуу-јепсел ле жуу-лажар техника эдип јат. Бу ороондо закон аайынча жуу-јепселдерди өскө ороондорго садарга јарабас. Је быјыл январь айда Накасонанын башкарузы США-ла ағылу колбулу болгон учун ол законды бузала, США-га мылтык-јепсел эдер јангы технология берери керегинде јакару берди. Воен-ный промышленностьтын ээлери јангыс ла технологияны эмес, је анайда ок жуу-јепселдерди өскө ороондорго садары-на јөп берзин деп, башкарудан некеп турулар.

Күнбадышта мылтыкла садыжып турган ороондордын тоозында анайда ок Швеция, Дания, Швейцария, Канада, Нидерландтар.

Азыйда бойлоры јуу-јепселдер садып алып турган кезик государстволор эмди өскө ороондорго сада бердилер. Олордын тоозында ЮАР, Израиль, Саудовский Аравия, Түштүк Корея, Тайвань ла өскөлөри де. Бу ороондордын кезиги бойы садып алган јуу-јепселдерди ле јуулажар техниканы ойто өскө ороондорго садып турулар.

Израиль сүреен көп јуулажар техниканы США-дан ла НАТО-нын өскө дө ороондорынан алып турганыла коштой, бойы көп јуу-јепсел эдип баштады. Бойынын военный продукциязынын үчинчи үлүзин өскө ороондорго садып туру. Израильдин садып турган военный продукциязы бир миллиард доллардан ажа берди. Израильден алтан ороон мылтык-јепсел садып алып јат. Олордын тоозында ЮАР-дын расисттери, Чилиде фашисттердин хунтазы. Кезикте США-га кажы бир ороонго кандый бир јуулажар техниканы садарга ненин де учун эп јок болгондо, ол техниканы Израиль алала, садып ийет.

80-чи јылдар башталып турарда телекейде мылтык-јепсел эдип турган 56 орооннын ортодо 24 — јаны өзүп баштаган јиит государство болгон.

ООН-нын чотогоныла болзо, јиит государстволордын военный чыгымдары 1972—1981 јылда эки јарым катап көптөгөн, бастыра телекейде военный чыгымдар тогус процентке көптөгөн. Бастыра телекейде садып алып турган мылтык-јепселдин 38 проценти кожулбаган ороондорго келижет. Американын јуулажар техниказын көп садып алары јанынан Иранды Саудовский Аравия солыды.

Кезик јиит государстволор Күнбадыштан камаанду болгонын астадарга јуу-јепселдерди бойында эдерге амадаганын империалисттер каршулу пландарына тузалангылайт. Онон улам уйан экономикалу ороондор империалисттерден јуу-јепсел эдер технология алып, олордон тын камаанду боло бергилейт, јуу-јепселдер эдери көптөйт, көп јерлерде јуу-согуштар башталат.

1945—1976 јылдардын туркунына телекейде јуу-согушту 120 блааш-тартыш болгонын Венгриянын экономизи И. Кенде чотоды. Андый оок јуулар 71 орооннын јеринде өткөн, олордо 82 государствонин черүзи турушкан. Ол оок јуулар 369 јыл өткөнине түней. Өрө айдылган одус јылдын туркунына бир де јерде јуу болбогон, мылтык атпаган 26 күн болды. Јууларда 26 миллион кижии өлгөн деп чотолот.

Көп нургуны жуулар жаңы өзүп баштаган ороондордэ болды. 120 жуудан 74 жууда өскө ороондордын черүлери турушкан. НАТО-нын черүлери 62 жууда турушкан.

Советский Союз, социализмнин карындаштык ороондоры бойынын жайымы, камааны жок болоры учун тартыжып турган ороондорго, качан олордын башкарулары сураза болужып, ол тоодо военный болушты жетирип жадылар.

Д. СОРТЫЯКОВ

«АТЛАНТИЧЕСКИЙ БИРИГУГЕ» ЈАРАМЗЫИТ

(Ф р а н ц и я)

Президент Ф. Миттеран (социалист) ла сол партиялардын биригүзи 1981 жылдагы выборлордо Францияда јанга турган кийинде үчинчи жыл өдүп јат. Ороондо президентти ле парламентти туткан выборлордо јенген ле кийинде Франциянын социалисттери сол ийделердин јөмөлтөзиле јаан учурлу социально-экономический јангыртулар өткүреле, ороонды экономический кызаланган аргадап аларга амадап турганын јарлагандар.

Ороондо јан јаан капиталдын ээлериен социалисттердин колына барганыла кожо Францияда јүрүм, политический јан өскөлөнбөгөн дө болзо, јангы башкару президент социальный ла экономический кубулталар эдер болуп мол-јонгоны телекейге јаан ајарулу таркаган. Күнбадыш Европада кезик ороондордо Франция исторический учурлу «социалистический ченемел» өткүрерге туру дештилер.

Франциянын башкарузына коммунисттер киргени анчада ла Вашингтоннын башкараачыларына јарабады. Бистинг ороон советско-французский колбулар там јарангадый айалгалар боло бергенин јаратты.

Франциянын јангы башкарузы ишкүчиле јаткан албатыкалыктын јадын-јүрүмин јарандыарга акча-јалды бийиктеткенин, пенсияга чыгатын јаштын кемин јабызатканын, ишјоктордын тоозын астадары јанынан өткүрип баштаган иштерди совет албаты јарадып турган.

Је удабай, азийгы башкару тужында болгон једикпестутактар ла уур-күчтер астабай, там тыгыды. Ненин учун дезе, Франциянын бойында он ийделер, јаан капиталдын ээлери, 1981 жылда май-июнь айлардагы выборлордо јендирткенинен түрген өнгөйип алгылайла, јангы башкару өткүрип баштадылар.

США ла НАТО баштаган телекейлик реакция, «социалистический ченемелди» јоголторго албаданды. Ого үзеери Франциянын јангы башкарузы США-нын администрациязынын алдына јалканчып, орооннын тыш јанындагы полити-

ческий ижи кубулбас, Франция Атлантический биригүле бирлик болор деп айданы реакциянын каршулу ижине жөмөлтө этти.

Соцпартия баштаган сол ийделердин башкарузы жанда бир жыл турган кийинде жан учурлу молжулары бүтпей турганы жарталды. Иш жок улустын тоозы там көптөгөн, инфляция жабызабаган, орооннын албаты-калыгы башкарунын кезик ижин жаратпай барган. Оны 1982 жылда жайгыда департаменттердин генеральный Советтерин туткан выборлор кереледи. Бу выборлордо 1947 жылдан ала 1981 жылга жетире башкаруда турала, Францияны экономический ле социальный уур-күчтерге экелген буржуазный партиялар жөнүлөр алган.

Быжыл март айда муниципалитеттер туткан выборлордо консервативный ийделер жан једимдерге једип албаган да болзо, бойлорынын политический айалгазын бир эмеш јарандырып алдылар.

Муниципальный выборлордын кийинде социалистический партиянын бойында јайрадылыш башталды. Бу партияда «экинчи солдор» деген группировка тынды. Олор бойын бис «јангы «солдор» деп адагылаган. Соцпартиянын сол ийделеринин башчызы Ж. П. Шевенман олорды «Америка јаар јайылган солдор» деп адаган. Бу группировка эмди де США-ла јуук болоры учун, коммунисттер башкаруда жок болоры учун, башкару сол јаны јаар јайылбазы учун тартыжып јат.

Он ийделердин ле телекейлик капиталдын некелтезиле президент Миттеран март айдагы выборлордын кийинде кызаланган айрылатан јангы программа јарлаган. Бу программада экономикада кызаланды ишкүчиле јаткандардын чодыла јоголторы темдектелген. Социально-экономический јангыртулар эдерин токтодып салган. Андый јангы экономический программаны Франциянын компартиязы, эн жан профсоюзтар, социалистический партиянын бойынын кезик башчы ишчилери јаратпадылар.

Франциянын јангы башкарузынын тыш јанындагы политиказы баштапкы ла күннен ала США-ла, НАТО-ло бирлик болотон јолло барды.

Экономический политиканы Атлантический бирликке јарамыкту өткүрерин Франциянын башкарузы Советский Ссюзла колбуларды коомойтыдарынан баштады. Парла-

ментте јангы программаны шүүжер алдында США-нын ла НАТО-нын башчыларынын алдына јакшы көрүнерге СССР-дин Францияда иштеп турган дипломаттарын јабарлады. Олорды јажытту јетирүлер јууп турган деп орды јокко бурулайла, көп улусты Франциядан барзын деп некеди.

Тыш јанындагы политикада Франциянын башкарузы јуулажар керектерге јаан ајару эдип туру. 1984—1988 жылдарга јөптөгөн военный программада Франциянын ядерный јуу-јепселдерин көптөдөри, нейтронный јуу-јепселдер эдери, Европада, Средиземный талайда ла телекейдин өскө дө талаларында јуулажар черүлер белетеери темдектелген.

Франциянын башкарузынын јангы военный программанын США-нын империалисттери ле НАТО-нын башчылары јарадып, сүүнип уткыгандары јарт. 1967 жылда генерал де Голль президент болордо, Франция НАТО-нын военный организациязынан чыккан кийнинде, бу јуукта НАТО-нын члендери ороондордын өскө ороондорло керектеринин министрлери шак ла Парижте јуулып јуундаганы Франциянын башкарузы НАТО-нын јаны јаар јууктап аларга амадаганын кереледи.

Париж Вашингтоннын ла НАТО-нын пропагандисттери ле үн алыжып, «советский јеткер бары», «Советский Союз Күнбадышты јуулаарга туру» деп кыйгырып, Күнбадыш Европага Американын јангы ракеталарын тургузар пландарды јарадып туру. Франциянын социалистический партиязынын андый политиказын Европада көп тоолу социалистический ле социал-демократический партиялар јаратпай турулар.

Соцпартия јанда турала, бойынын выборлор алдында берген молјуларын бүдүрбей, социально-экономический јангыртулар эдер программанын бүдүрбей, США-нын колтыкчызы боло бергени орооннын ичјанындагы экономический ле политический айалганы коомойтытканын, Франция телекейде алдынан бойы политика өткүрип турган јайым латын ийделү государство болгон тоомјызын јылыитып барып јатканын јарлу политический ле общественный башкараачылар, прогрессивный журналисттер, тегин улус темдектеп турулар.

4 акча